

11. Семів Л. Стратегія інноваційного розвитку держави та її вплив на людські ресурси / Л. Семів // *Регіон. економіка*. – 2004. – № 2. – С. 7 – 23.
12. Сербина Г. М. Інституціональне забезпечення функціонування національної інноваційної системи / Г. М. Сербина // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2010. – № 6. – С. 23 – 28.
13. Сергеев Д. В. Вертикальная интеграция как фактор эффективности инноваций / Д. В. Сергеев // *Инновации*. – 2001. – № 3. – С. 4 – 8.
14. Kearnes D. T. Quality improvement begins at the top / D.T. Kearns // *World*, v. 20 (5), 1986, p. 21.
15. OECD. *Science and Technology and Industry Outlook: Drivers of Growth – Information Technology, Innovation and Entrepreneurship*. – Paris, 2001.
16. Paasi M. *Collective benchmarking of policies: an instrument for policy M. Paasi // Science and Public Policy*. – 2005. – V.32 (1) . – P. 17 – 27.

УДК 332.135:314 (477.83)

Ю. Візник

здобувач,

Львівський університет бізнесу та права

ДЕМОГРАФІЧНІ ІНДИКАТОРИ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Аналізується перебіг демографічних процесів в розрізі прикордонних адміністративних районів Львівської області. Окреслюється специфіка таких процесів та акцентується увага на необхідності здійснення їх моніторингу.

Ключові слова: демографічні процеси, прикордонні адміністративні райони, специфіка, моніторинг.

Анализируется ход демографических процессов в пограничных административных районах Львовской области. Очерчивается специфика таких процессов и акцентируется внимание на необходимости осуществления их мониторинга.

Ключевые слова: демографические процессы, пограничные административные районы, специфика, мониторинг.

Motion of demographic processes is analysed in the cut of boundary administrative districts of the L'viv area. The specific of such processes is outlined and attention is accented on the necessity of realization of their monitoring.

Keywords: demographic processes, boundary administrative districts, specific, monitoring.

Постановка проблеми. Приєднання нових членів до ЄС супроводжується істотними змінами в структурі й механізмах діяльності «об'єднаної Європи». Ці зміни справляють вплив і на Україну, в першу чергу на території – сусіди першого порядку, якими виступають адміністративні райони (АР). Демографічні установки й міграційна мобільність населення є чутливими до змін в економічному, політичному, соціальному житті регіону, країни. Тому очевидно є актуальність теми цієї публікації, яка присвячена демографічним проблемам прикордонних АР Львівської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До здобуття Україною незалежності прикордонні райони Львівської області були депресивними. Тому тоді сподівання їх населення щодо розв'язання проблем зайнятості (як ключових проблем) були пов'язані з обласним центром, у якому інтенсивно створювалися робочі місця на великих промислових підприємствах. Однак через ті чи інші обставини не кожен мешканець прикордонного адміністративного району міг дійти до роботи до міста Львова. Після здобуття Україною незалежності проблеми зайнятості населення в прикордонних районах не зникли. Вони постійно трансформуються у результаті розгортання глобалізаційних процесів та реформування української економіки, але особливо загострилися внаслідок фінансово-економічної кризи останніх років. Демореальність окреслених територій виступає індикатором стабільності чи, навпаки, нестабільності їхнього суспільного розвитку.

Хоча суспільні проблеми прикордонних АР постійно вивчалися (достатньо згадати наукові здобутки таких учених, як І.І. Гудзеляк, Н.І. Прицюк, У.Я. Садова, Л.К. Семів, Л.Т. Шевчук, Л.А. Янковська), деякі питання, пов'язані з їх розв'язанням, залишаються невирішеними. У полі зору дослідників перебувають демовідтворювальні процеси в прикордонні, масштаби та напрямки міграційних рухів, специфіка зайнятості економічно активного населення та стратегія її розвитку на найближчу перспективу.

Мета роботи полягає в з'ясуванні специфіки перебігу демографічних процесів у розрізі прикордонних АР Львівської області та її можливого впливу на рівень економічної активності населення на сучасному етапі, суспільний розвиток прикордонних територій у цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. У зв'язку з прийняттям сусідніми країнами економічних, соціальних та екологічних стандартів ЄС активізувався процес перенесення виробництв у прикордонні регіони України, насамперед у їх прикордонні райони. Цей процес розпочався ще декілька років тому, коли фірми країн-сусідів та західні корпорації, які здійснювали підприємницьку діяльність у цих країнах, переслідуючи свої бізнесові цілі (а саме підвищення конкурентоспроможності своєї продукції), розпочали перенесення своїх виробництв на терени України. Спонукала їх до цього орієнтація на дешеву сировину, енергоносії та робочу силу. Інакше кажучи, нові іноземні інвестиції та створення виробництв, а отже, нових робочих місць у прикордонні стали результатом розширення кордонів ЄС. Однак глобальна економічна криза, зміна влади в країні, зростання рівня інфляції призупинили процес позитивних очікувань населення, повернувши їх на рівень другої половини 90-х рр. ХХ ст. Ситуація на вітчизняному ринку праці прикордоння сприяє подальшій активізації еміграційних настроїв значної частини працездатного населення, у тому числі перспективного в плані демовідтворення.

Загальна площа прикордонного регіону Львівської області, яким охоплено шість АР (Сокальський, Жовківський, Яворівський, Мостиський, Старосамбірський та Турківський) складає 35 % її території. Тут проживає $\frac{1}{5}$ населення області (596 тис. осіб). Незважаючи на спільне для окреслених АР прикордонне положення з Республікою Польща, їхні демографічні реалії доволі диференційовані. Порівняно із загальнообласними показниками депопуляція населення відбувається слабшими темпами, а в Яворівському та Жовківському районах узагалі зафіксовано його природний приріст (рис. 1).



Рис. 1. Коефіцієнт природного приросту населення у Львівській області загалом та в розрізі її прикордонних районів, % (станом на 1 січня 2010 р.)

Порівняно високі рівні народжуваності в Яворівському та Жовківському районах корелюють з більшою кількістю жінок репродуктивного віку. Урбанізація сприяє концентрації жінок фертильного віку. Так, в Червонограді зосереджено 50 % жінок Сокальського району віком 15–49 рр., при загальній зосередженості в прикордонних районах 23 % жінок області, що належать до даної когорти.

Середній вік населення прикордонних районів сягає 37,8 років, при середньому показникові по області 38,7 років, що засвідчує прогресивнішу вікову структуру населення в даних АР. Даний факт опосередковано підтверджено також вищим демографічним навантаженням працюючого населення з боку підростаючого покоління (0–14 років).

Характер природного відтворення населення забезпечується традиційним перебігом шлюбного процесу (рис. 2). Левова частка дітей народжується в шлюбі. Консенсуальні шлюбні союзи не виступають альтернативою усталеним, хоча в сусідній Польщі якраз навпаки. Стійкість шлюбів значно вища, ніж в середньому по області, за винятком Сокальського району, де розлучуваність «посилена» урбанізацією.

Розміщення населення в прикордонні обумовлене, насамперед, характером підстилаючої поверхні. Тому закономірно, що найнижчі значення щільності населення характерні для Турківського району, як і

найменша кількість економічно активного населення (рис. 3). Найгостріше проблема зайнятості стоятиме в північних прикордонних районах: Сокальському, Яворівському та Жовківському, через вищі кількісні показники робочої сили. Вагоміше демографічне навантаження з боку осіб старшого віку зафіксовано в південних прикордонних районах: Мостиському, Старосамбірському та Турківському.

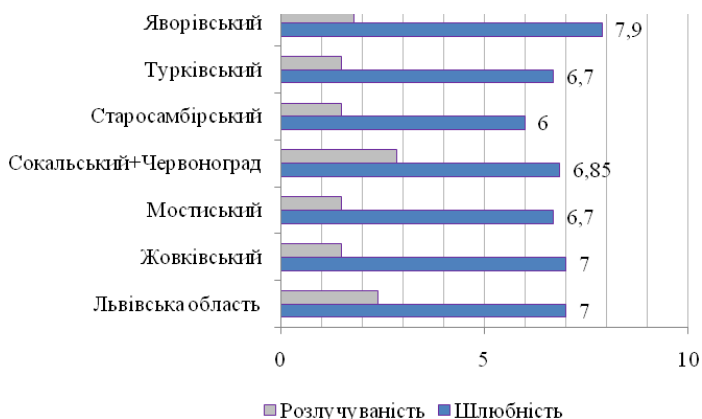


Рис. 2. Коефіцієнти шлюбності та розлучуваності населення у Львівській області загалом та в її прикордонних районах, % (станом на 1 січня 2009 р.)

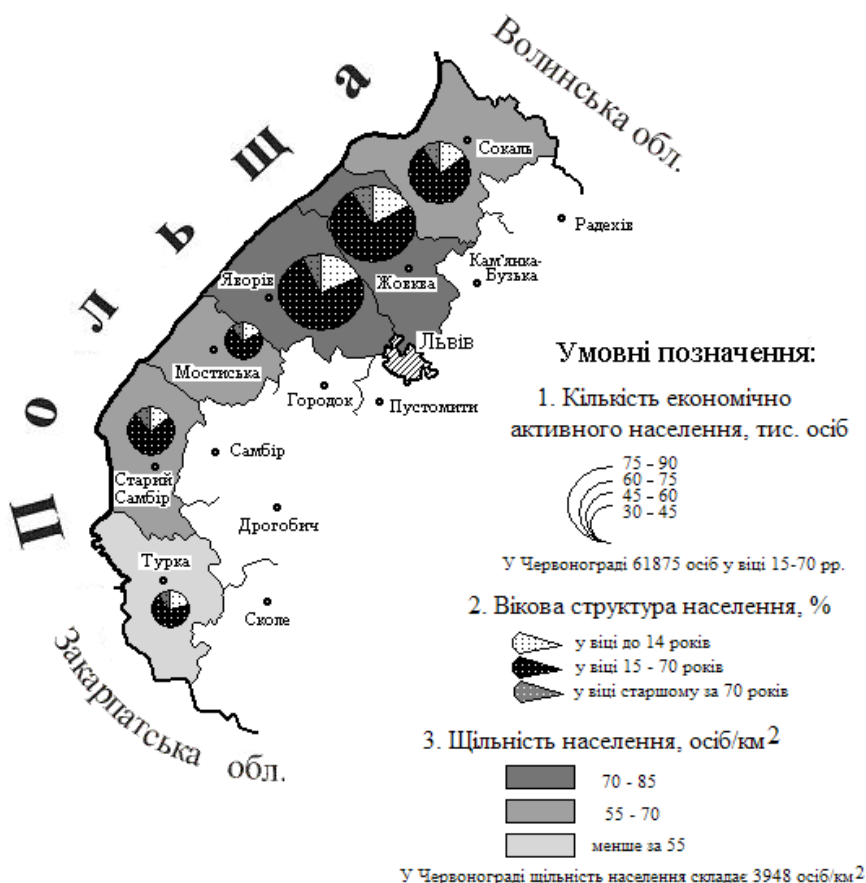


Рис. 3. Розміщення та вікова структура економічно активного населення в прикордонних АР Львівської області (станом на 1 січня 2010 р.)

Інформативними, на нашу думку, є показники сальдо міграції населення прикордонних АР, позаяк останні належать до зони малого прикордонного руху з Польщею. У цілому в області з 2008 по 2009 р. відтік населення зменшився (табл. 1). З-поміж прикордонних АР області як район-реципієнт вирізняється Жовківський, районами-донорами виступають Турківський та Мостиський. Відтік населення більш характерний для сільської місцевості, де працевлаштування економічно активних осіб більш ускладнене й, здебільшого, лімітоване бюджетною зайнятістю.

Сальдо міграції в західних прикордонних районах області, осіб

Територія	2008 р.	2009 р.	У тому числі	
			міські поселення	сільська місцевість
Львівська область	-731	-543	320	-863
Жовківський район	655	197	170	27
Мостиський район	-222	-139	7	-146
Сокальський район	63	20	33	-13
м. Червоноград	-85	-21	-21	---
Старосамбірський район	44	23	44	-21
Яворівський район	-81	-120	43	-163
Турківський район	-411	-256	-43	-213

Джерело: [1].

Наявність прикордонної інфраструктури зменшує трудовий тиск на місцеві ринки праці і є більш дієвим стимулом, ніж державні трансфери в контексті стимулювальної демографічної політики. Найвагомішим вектором трудової міграції із прикордонних АР Львівської області виступатиме Польща, яка вже задекларувала спрощену легалізацію працевлаштування українців з початку 2011 р.

Висновки та перспективи подальших наукових розробок:

- перебіг демографічних процесів у західних прикордонних районах має спадну меридіональну траєкторію: від північного урбанізованого Сокальського району до передгірського південного Турківського району;
- урбанізація та усталені демографічні норми є більш вагомими чинниками в перебігу демографічних процесів, ніж близьке сусідство країни – члена ЄС;
- прикордонне розташування адміністративних районів стимулює еміграцію їх сільських мешканців;
- наявність західного більш економічно розвиненого сусіда виступає каталізатором змін в економічному, політичному, соціальному житті регіону, унаслідок чого уніфікуються та вирівнюються умови життя населення, розв'язуються проблеми зайнятості. Саме тому західні адміністративні райони Львівської області по відношенню до вісі, сформованої великими містами області (Сокаль–Львів–Дрогобич–Стрий), є більш перспективними, насамперед, в демографічному відношенні, ніж східні;
- демографічні процеси, яким іманентна деяка інерційність, безсумнівно, виступають індикаторами суспільного розвитку регіону, засвідчуючи його стабільність чи депресивність через рівні народжуваності, смертності, середній вік населення, показники міграційної мобільності тощо. Тому завжди актуальним буде їхній моніторинг в означеному контексті.

Література

1. Головне управління статистики у Львівській області / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stat.lviv.ua/>